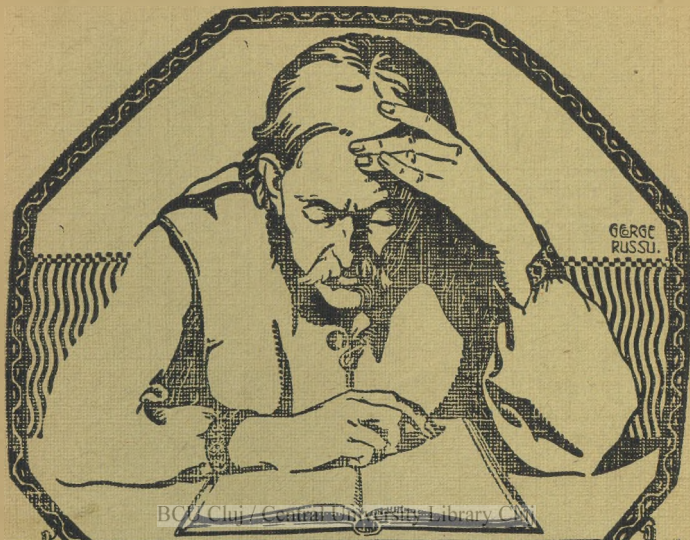

133502

GERGE
RUSSU.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BIBLIOTECA POPORALĂ
A ASOCIAȚIUNII

An. III.

Nr. 29.

Povestiri din viața țăranilor

de

Ioan Pop Reteganul.

Cartea II.

SIBIU, SEPTEMBRIE, 1913.

Apare' la sfârșitul fiecărei luni. • Abonamentul pe un an: 2 Cor.

Prețul 30 bani.

Biblioteca Poporală a Asociațiunii

— :: apare odată pe lună :: —
sub îngrijirea secretarului

OCTAVIAN C. TĂSLĂUANU,

red. resp.

—
In lunile de vară, Iulie și August «Biblioteca poporală a Asociațiunii» nu apare. In locul acestor broșuri membrii ajutători ai «Asociațiunii», primesc, în luna lui Decembrie,

— Calendarul Asociațiunii. —

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Membrii ajutători ai «Asociațiunii» primesc, așadar, zece broșuri și un Calendar în fiecare an.

—
Membru ajutător al «Asociațiunii» se face acela, care plătește înainte, la începutul fiecărui an, o taxă de cel puțin 2 cor.

—
Taxa de membru ajutător se plătește la *agenta*
tura «Asociațiunii» din sat sau de-adreptul la „Biroul Asociațiunii” în Sibiu (ungurește: Nagyszeben), Strada Șaguna Nr. 6, sau la despărțământul «Asociațiunii».

—♦♦—

649549

BIBLIOTECA POPORALĂ A ASOCIAȚIUNII.

Povestiri

din viața țăranilor

de

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ioan Pop Reteganul.

Cartea a II-a.

BCU Cluj-Napoca

RBCFG201503114

SIBIU.

Editura „Asociațiunii“.

1913.

133502

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tiparul tipografiei arhidiecezane, Sibiu.

Nechită Sasul.

Naiba a mai văzut Sas, să-l cheme Nechită! Și totuș la noi este unul, de-i zic Nechita Sasul. Numai cât el nu-i Sas ca Sașii, ci-i Român, da-i zic așa, fiindcă are multe obiceiuri, ce nu samăna deloc cu ale noastre, cele românești. Așa, bunăoară, de i se sfârtică o leacă cojocul cel de purtat, el nu mai aleargă numai decât la cojocar cu el, se pune colo seara după cină și îndată pune pe el un petec de pânză. Oamenii, când îl văd a doua zi, bufnesc în răs și cotindu-se nu se pot răbdă să nu zică: uite, mă, ce lună are Nechită Sasul în spate? De i se rupe o bulfeie (scândurea) la jug, el nu stă mult pe gânduri, își ciocârtește una cum poate, numai să nu stea cu jugul jos. De-i zice cineva: Vai, ce mai bulfeie ai la jug! Ce meșter mare ți-a făcut-o, să merg să-mi facă și mie una? El vede că în batjocură îl întreabă, deci așa-i și răspunde: „Ție-ți fac eu una chiar ca asta, dar tu să te pui în jug“.

E om unic în felul său, Nechită Sasul. Dar oare de ce-i zic Sas, după

ce el e Român ca toți Românii? Oh! aceasta-i o poveste veche. Vreți să o știți? Ean ascultați, rogu-vă:

Nechită-i feciorul lui Onul Albului. Tată-so erà gazdă bună, aveà moșie mare, dar aveà și două rânduri de copii, că avuse două muieri. Dela muierea cea dintâiu avù pe Nechită și patru fete; dela muierea de-a doua avù alți patru feciori și două fete. Când se însură Onul Albului a doua oară, erà Nechită ca de 7 ani, iar surorile lui mai mici. Muierea de a doua a lui Onu Albului erà o muiere harnică, ce să zică omul, dar foc de poravă, toată erà pară de foc. Așa fiind lucrul, trebile gospodăriei lui Onu Albului mergeau strună de bine, dar copiii lui cei dela muierea dintâi umblau dobzați, cu vină și fără vină, de-i luaseră frica și se temeau de ea mai tare decât de ciumă. Și încă poftià să-i zică mamă! Și mamă-i ziceau, ce să facă, de frică bucuros.

Așa fiind lucrul, dupăce mai crescù Nechită, de erà ca de 11 ani, după o bătaie sdravănă ce mâncase dela mama lui cea de plop cu inima de soc, a luat lumea 'n cap și nime

nu i-a mai auzit de nume multă vreme, doară vre-o 10 ani. Și uitase lumea că Onu Albului a avut un copil dela muierea cea dintâiu, ce-i ziceau Nechită. Căutatu-l-a fost Onul, ca un om, că, oricum, erà sânge din sângele lui, dar pace! Nici de nume nu i-au auzit.

Într'o primăvară, însă, când duc feciorii la asentare, se ivi și Nechită. Dar nu erà de a-l cunoaște. Erà mare și sdravăn și frumos și îmbrăcat altcum, cam ca Sașii. Toți prinseră a-i zice Sasul. Tată-so se bucurà, că-l vede, dar mașteră-sa ar fi fost mai bucuroasă de nu l-ar fi văzut în veci, ca să nu-i mai facă și lui parte din moșie. Dar nu mult stătù Nechită acasă. Că în scurtă vreme fu asentarea, și-l luară la vânători. El, dupăce văzù că-i luat, se înștiință că el ar voi numai decât să fie chemat înlăuntru. Și dorința i se împlini. Îl duseră. Și iar nu se auzi de el trei ani de zile. Atunci veni cu dreptăți că și-a împlinit cătănia omeneste și are drept să se însoare. Dar acum erà alt năcaz: de s'a însurà, unde să se așeze? Tată-so bucuros l-ar fi avut

de ajutor la muncă, dar într'atâta spuză de copii el nu se încumetă să intre; afară de aceea nici mașteră-sa n'a zis nici baremi cu jumătate gura, să nu meargă, să șadă cu ei. Deci vorbi el cu tată-so așa: „Tată, am crescut pe unde mi-a ajutat Dumnezeu, dacă n'am avut parte de mama mea cea bună. Acum m'am săturat de străini. Vreau să mă așez pe fărină. Dă-mi ce te vei îndurà din averea rămasă de mama, să mă așez și eu ca oamenii“.

Și Onul i-a spus așa: „Fătul-meu, Nechită, din ce ne-a dat Dumnezeu, parte-ți fac, fără mult nu ți se cade, deoparte că sunteți frați mulți, și la toți li se cuvine câte ceva, de altă parte, vezi tu, când prindeai a fi și tu de ceva folos, ai apucat lumea 'n cap și atâta te-am mai văzut. Fără, uite, eu îți dau două vaci și ți-o face căsuță colo pe fânașul cel din capul satului, și ți-o da o mălăină (pământ arător) ca de 2 cară bune de cucuruz, și holda cea de săcară, ce-i sub vii. Mai mult nu-ți pot da, că nu-i de unde“. — „Nici nu poftesc mai mult tată, mulțumesc și de atâta“.

Cu înțelesul acesta erau împăcați amândoi și măștăroaia încă, că ea își zicea așa: Fânațul cel din capul satului nu-i cel loc bun, numai cât îi mare, dar mai în tot anul iasă valea și-l molește mai până la jumătate; holda cea de sub vii încă-i niște loc trândos, numai mălăina-i mai bună-soară; dar nu-mi pasă deie-i-o, numai să nu-l știu în aretul ¹⁾ casei mele.

Și se căsători Nechită. Luă pe Ana lui Pavel Prisnel. Voinică fată și harnică, dar erau la tată-so numai opt fete, din care ea cea mai mare. Apoi unde-s opt fete la casă, gazdă să fie tată-so, să poată răsbî cu cheltuelile și cu zestrea, până să și-le poată mărită. Eră, ce-i drept, Pavel Prisnel om cu bună stare, dar de-ar fi stat a rupe din moșie când a măritat pe Ana, rămâneă în drum când ar fi ajuns să mărite pe cea mai mică. Deci nu-i dădù decât nimica toată: ceva hăinicele, 2—3 oi și ia! ceva nimicuri. Dar să zică că i-a dat ceva lucru de preț mai mare, vre-o vită mare, vre-o holdă, feri Doamne! —

¹⁾ în aretul = în preajma, în apropierea ...

„Nu dau“ ziceà Pavel Prisnel, „până după moarte nimic; atunci de-a fi ce împărți, părți veți face, de unde nu — Dumnezeu face părțile cele mari la toți, cari muncesc cu inimă“.

Așa Nechită se văzù cu muiere, și Ana lui Pavel Prisnel cu bărbat. În 2—3 săptămâni le erà casa gata, o căsuță cât un cuib de țarcă, dar erà a lor. Și-si făcură o poiețică pentru vaci, un stăurel pentru oi, cotecior pentru purcel și erau gazde în rând.

Dar Nechită erà altă fire de om, nu ca oamenii dela noi. El puneà altcum lucrurile la cale, nu cum erau deprinși oamenii dela noi. De aceea oamenii dela noi cam suceau din cap, când îl vedeau ce face.

Și rogu-te, cum n'ar fi sucit din cap, când el făcèà lucrurile pe dos? Indată ce se așeză în căsuță, lucrul cel dintâiu îi fu că sparse țelina.

Ce drăguț de fânaț a stricat Nechita Onului! ziceau oamenii. Iar tată-so și socru-so îl chiar mustrară: „Ce ai nebunit de stricași drăguță de luncă ca asta! De pe ea adunai nutreț la vituțe! Acum la vară unde-i cosi?“ — „Unde a vrea Dumnezeu“.

— D'apoi, cum ți-i sără, așa-i mâncă!

Mălăina ceea, îndată ce-și culese cucuruzul, o ară afund și o sămână cu săcară.

— Da amu ce făcuși? îl întrebă tată-so; fân nu-i aveà la vară, că ți-ai spart lunca, málaiu nu-i aveà, că málăina ai sămânat-o cu săcară. Ce-o fi de capul tău?

— Ce-a vrea Dumnezeu!

— Bine, cum ți-i sără așa-i mâncă!

Erà toamna târziu. El cerù dela socru-so doi boi și doi dela tată-so și merse la holda cea mare de sub vii și în vre-o 5 zile o ară afund, afund, de scoase deasupra pământ, care de când lumea nu-l văzuse soarele.

Omul acesta-i smintit! își ziceau oamenii. Să are el acum toamna târziu, și apoi așa afund! Te miri ce a sămână!

Dar Nechită nu sămână nimic în ogor, îl lăsă așa până primăvara. Oamenii n'aveau de ce vorbi, numai de el și de lucrurile lui.

Cât gunoiu făcù peste iarnă dela vite, tot îl împrăștiă pe arătura din grădină. Despre acest lucru nime nu

mai zicea nimic, nici că-i bine nici că-i rău.

Dar nu erà bine desprimăvărat și Nechită mai ară odată lunca pe curmeziș, și făcù straturi, ca la Sași. Și trase atâta potop de cărări, de toată lunca erà cărări și pe lângă cărări aduse, de unde aduse, tufe de strugurei, și de agriși și de smeură; iar straturile le umplù cu ceapă, aiu, morcovi, cărălabă, varză, țeler, castraveți, ardeiu și câte drăcării toate.

Când văzură oamenii una ca asta, stà să joare că-i smintit Nechită Sasul.

Dar nici nu puteau zice altcum, căci pricepeau ei că în grădină să aibă omul una alta, dar atâtea drăcării și în așa mare măsură cine a mai văzut? Ce să facă cu ele? Doară nu-i chiar Sas să umble pe la târguri cu ele?

Atâta nu fù de ajuns. Dar colo după Blagoveștenii făcù Nechită altă nefăcută. Cum holda lui cea mare erà sub vii, chiar de-a lungul gardului viilor, el se puse și o încunjură de spini și măceși cu rădăcină, iar în holdă aduse din gardurile viilor și din tufișuri atâta haram de pruni și meri și peri pădureți, de-și făcù locul

ca o pădure. Printre ei sămănă cucuruz amestecat cu fasole și cu bostani.

Omul acesta-i smintit! Ziceau oamenii. Iar tată-so și socrus-o nici nu mai voiau a da față cu el, le erà lor rușine, de ceeace vedeau că face el.

Ba uitați-vă, ce le erà dat să mai vadă? Când erà săcara cea de toamnă ca de o palmă bună, el luă un sac în spate și merse de-alungul holdei, toată călcându-o, toată dripălindu-o, sămănând ceva din sac, niște sămânță ca cea de mac. Atunci nu se mai putù răbdà tată-so să nu înceapă la el: Mă Nechită, mă, tu cu marafeturile tale mă faci de nu mai cutez a eși între oameni de rușine! Fânațul cel scump l-ai stricat și l-ai umplut cu ceapă; locul cel scump de sub vii l-ai umplut de spini, acum te apucași și călcași holda în picioare, ca caii: Nu-i modru, fără ți-a luat Dumnezeu mintea! Ce-a fi de capul tău?

— „Ce a vrea Dumnezeu“!

— „Apoi Dumnezeu îți aibă știrea, că eu nu mi-oiu mai sfărmà capul cu tine, că vorbele mele la tine vād că-s numai mazăre aruncată 'n părete“.

Dar ce să vedeți?

Intr'o Joi după amiazi tot scoate Nechită cu Ana lui ceva din grădină până umple carul și Vineri de cu noapte merg la târg amândoi. Și erà greu pe car de abià pășeau vacile. Nici pomană să meargă careva în car. Și deodată cu ziua sunt în oraș și-și desfac marfa. Adecă erà ceapă verde, salată, păstăi de mazăre și câte mai câte, de toți se mirau de ce le vedeà ochii. Incă nu fusese la oraș nici Sas în acea primăvară cu legume verzi. Și le vândù ca piperul. Cât ai bate în palmi făcù vre-o douăzeci de coroane. Tocmai își numărà banii pe ruda carului, când nimeri tată-so în târg cu un vițel de un an și dând cu ochii de el se abătù în acolo. „Da ce faci Nechită“ ?

— Număr bani.

— Ce ai vândut, doară mânzălăul cel dela suraia ?

— Ba nu, că la acela vreau să-i iau soț, dar am adus ceva legume.

— Și cât ai scos ?

— Iată, 21 de coroane și 12 creițari.

— Ba 21 de draci pe ceapă ca condeele și pe salată veștedă !

— Că n'a fost veștedă. Apoi doar am adus și mazere.

— De unde mazere? Că numai o mierță ți-am fost dat astă toamnă când te-ai însurat; doară ați și mâncat din ea.

Că nu de aceea, ci mazere cu păstăi.

— D'apoi bine-i.

— Tată, bouțul ăsta al d-tale s'ar vâji cu cela al meu dela suraia, ce ceri pe el?

— Ce mi da tu, ian să văd?

— D'apoi nu-i vrednic mai mult ca 20 de coroane, că-i slab iernat.

— Mă, și să știu că 'n târg capăt de două ori pe-atâta, ție ți-l dau cu 20 de coroane, că vai greu ai muncit până ai scos din nimicuri cu creștaru atâta bani; apoi doară ești al meu.

A doua zi erà plin satul că Nechita Sasul a făcut pe sălată bani de un vițel întreg într'o singură Vinere. Mulți credeau, mulți nu credeau, ziceau, că Onul i-a dat de pomană vițelul și numai se laudă că i l-a plătit,

ca să nu mai rîdă satul de bietul Nechită.

Dar la săptămână iar merse Nechită la târg cu carul încărcat de verdețuri, și iar adună o pungă de creițari, de-i eră greu șerparul de ei, că de-ar fi avut rînd să-i schimbe, ar fi fost doară până 'n 30 de coroane. Asta o văzù un vecin a lui, care fuse la târg cu o mierță de fasole și numai câte cu 80 de creițari îl îmbià pe ea, iar Nechita și Ana tot mereu băgau creițari în pungă; de ici cinci pe o grămăjoară de salată, de colo opt pe o grămăjoară de mazăre verde; de dincolo 3 cr. pe 5 morcovi ca 5 fuse. Și tot așa până colo pe la prânzul cel bun, când stà să se bată 2 jidovenci dela cea din urmă legăturică de ridichi de lună cât nucile de mari și roșii ca para focului. Nechită stà să prindă vacile să plece acasă și vecinu-so încă nu-și vînduse fasolea. — Să mi-o pui în car, Nechită, să n'o duc în spate, destul c'am adus-o încoace de-agiaba.

— Las' că ți-o vînd eu.

— Ian să te vîd.

Indată scoase un blidișel ca de o litră și-l umplù de fasole.

Vine-o babă. Ce ai de vândut, voi-nice? — Fasole albă ca omătul, și dulce ca smântâna și ieftină, numai 6 creițari litra.

— Dă-o cu 5.

— Adă banii, babă, și știu că mi-i pomeni, ce fasole bună-ți dau.

— Vine alta; cu cât îmi dai 5 litre?

— Cu 3 pițule.

— Ba cu 25 de creițari.

— Adă banii.

Și nu trece un cias și scoase pe fasolea vecinu-so 3 coroane, și el ar fi dat-o și cu două.

Acum se umplu satul că Nechită-i cu spiritus, că uite, vecinu-so, Pavelu Chivi, nu căpătă pe o mierță de fasole numai 80 de creițari, și Nechită i-a făcut pe ea, cât bați în palme, 3 coroane.

— E cu spiritus și pace!

Acum iar vorbeau oamicii de el, spuneau că umblă cu spiritus. Unii spuneau că el cât a fost dus în lume a slujit la un șolomonar, ca să-l învețe meșteșuguri.

Cât fù primăvara și vara de lungă, nu erà nici o Vinere să nu facă el baremi 10 coroane. Iar colo în postul

Sântă Măriei aduse într'o Vinere chiar 40 de coroane, că dusesese la târg un car de pepeni dulci și — cum nu erau poame în acel an — îi vândù în mama focului de scumpi.

Iar dupăce seceră săcara, se minunau oamenii că miriștea lui este verde de gândeai că-i un fânaț care-i mai gras. Și așa erà. Că el sãmânase în holdă trifoiu, care numai acum îl vedeau, dupăce a secerat holda. Făcù atâta nutreț bun!

E cu spiritus, ziceau oamenii.

Toamna, dupăce și culese cucuruzul din locul de sub vii, îl ară iar bine și afund și-l sãmână cu săcară. Printre pomi puteà umblà bine cu plugul că erau tot de 15 metri departe unul de altul, și unde nu se puteà apropià cu plugul, ca să nu taie vre-un pom, acolo săpà cu sapa. Pomii mai toți erau prinși, iar în locul celor ce nu se prinsese, puse alții noi. Primăvara, îi altoi pe toți.

E strigoiu! ziceau oamenii, strigoiu pe sãmănături și strigoiu pe pomi. Nu vedeți că ori pe ce-și pune mâna, toate-ies la fel, dupăcum și le gândește.

Intr'o Vineri, după ce-și vîndu câteva sute de căpățâni de varză, se duse prin târgul de vite să vadă cum se plătesc vitele. Și dădù cu ochii de un jidan din satul vecin cu o bivolița de funie. — De ce ai scos bivolița în târg, Moise?

— Să o vînd.

— Și de ce o dai, doară are vre-un nărav.

— Ba n'are zău asta, dar nu-s stăpân de ea. Am 6 copii, la aceia le trebuie lapte și bivolița mi-a sterpit acum de-o săptămână și până peste patru luni de zile nu fată, să-mi deie lapte. Deci venii să o vînd să-mi cumpăr vaci cu lapte, că eu nu-s în stare a o țineà stearpă câte 3—4 luni de zile.

— Și zi i blîndă bivolița?

— Blîndă ca o oaie.

— Și dă binișor lapte?

— Doară, de n'ar fi dat, nu o țineam eu, om săcac, cu o gloată de copii! Numai pentru lapte am ținut-o.

— Și ce-ai cere pe ea?

— 80 de fl.

— Ba 65 îți dau, cea da târgul și norocul, aceea a fi.

Din ceea 'n ceea se apropiară de preț și seara întră Nechită cu bivolița în sat. Toți oamenii mergeau la el ca la comedie. Mulți nu voră a crede că un Român și-a băgă în curte o așa bidiganie proastă.

„Asta știe meșteșuguri!“ ziceau oamenii, văzând cât de fără frică umblă și Nechită și Ana lui pe lângă biata bivoliță, care sta ca mielul la scărpinat și mănca cu lăcomie la trifoiu, dupăce fusese mai hămisită la Jidanul.

Nu trecu mult și cumpără Nechită doi cai și din car făcu căruța.

— Asta-i dracu 'n tălpi! ziceau acum oamenii, umblă cu ce n'a umblat neam de neamul nostru!

Și se apucă Nechită de lucru. De dimineța până seara tot cără la gunoiu, parte dela el, parte de pe la alții, de-și umplu locul cel de sub vii; mergând încolo ducea gunoiu, venind înapoi aducea piatră, mare ori mică, cum putea; când era drumul bun, de putea merge pe părăul cucului, aducea lespezi mari și frumoase; când era drumul mai rău, de nu putea intră pe părăul cucului,

aducea piatră de vale, ca napii de mare și ca ulcelele, și mai mare, și mai mică, cum îi eră în cale și o făcea grămadă înaintea casei. Oamenii se mirau și de una ca asta. Că, își ziceau ei, să ducă omul gunoiu pe loc este lucru folositor, dar gunoiu ca gunoiul, balegar dela grajd. Ei, dar Nechită duce câte grinzaie rele, câte gunoaie puturoase de pe la cei jidani, câte adunături de pe drumuri.

Apoi, își mai ziceau ei, că aduce un car-două de prund, treacă ducă-se, că și noi aducem pe dinaintea ușii, că așa se cuvine; dar de ce să infulice el atâta hăram de piatră? Ce să facă cu ea? Casa îi e mai nouă, că numai când s'a însurat i-a făcut-o tată-său, grajdul asemenea! Și chiar de ar fi silit să-și facă casa, știu că nu și-a face-o de piatră, că nu i-a dat cele sute multe tată-so, nici so-cru-so!

El cam auzià ce zic oamenii, dar râdea pe sub mustețe și nu zicea nimic.

La câțiva ani pomii cei mulți prinseră a face poame, iar grădina lui eră vestită în toată împrejurimea.

Dela oraş veniau domnii ca la minune, la grădina lui, și toți se minunau, de unde atâta înțelepciune într'un cap de Român prost, fără învățătură ?!

Intr'o primăvară, la vre-o 15 ani decând eră însurat, numai văd oamenii, că Nechită aduce într'o Duminecă sara dela oraş o căruță plină de orășeni, toți stropiți cu var pe haine, toți cu unelte de zidărit. Erau zidari. Ii aducea Nechită să-i facă casă de piatră. Acum să fi văzut cum veneau oamenii de se înholbau ca la lună nouă, la ceea ce vedeau.

Și în vre-o două luni de zile fû gata o casă mare de piatră, ca o biserică, și acoperită cu țigle și în vârf cruce de tinichea, de scelipea în soare ca argintul. Când văzură oamenii crucea în vârful casei, pricepură că totuș Nechită nu umblă cu puterea diavolului; dar de unde atât bănet, să-și poată face casă de piatră atât de scumpă și de mare și de frumoasă? Că aveà doară 6 odăi mari și mici, și pe sub toată casa erau pivnițe, ba și sub streșini erau scocuri de tinichea, ca să nu cadă apa lângă zid. Aceste

doară erau pe bani. De unde are el atâția bani, și mai are, că uite cum-pără și o moină colo lângă a lui în răstoci și se tocmî cu zidarii să vină să-i facă și grajd de peatră încă în astă-vară? Nu-i alt modru fără a aflat bani. — Da, a aflat comori, te miri unde, că numai din ceapa și din legumele dintr'un petec de grădină, nu putea face ce a făcut.

Când fù la sfințirea caselor, că creștinul nu intră în casă nouă până nu o sfințește, atunci fù mare ospăț la casa lui Nechită Sasul. Mai tot satul fù poftit. Și veniră toți cei poftiți, de o parte căci erà într'o sărbătoare, la ziua sfântului mucenic Dumitru, iar de altă parte să vadă cu ce s'a arătà Nechită Sasul la un praznic ca acela? Dar rămaseră uimiți de celece le erà dat să vadă la casa lui. Nici la popa în casă nu văzură ei lucruri mai alese și mai scumpe decât la Nechită. Mesele, scaunele, lăzile, ferestrele, ușile, toate erau zugrăvite. Apoi vase, dar apoi mîncări și beuturi?! Vinars de prune și de vișine, vin de struguri și de mere, carne friptă de berbece și de galiță, pâne

ca colacul, — să tot trăiești să nu mai mori! Și mâncat-au oamenii, și închinat-au și beut-au până se mai coloboteau. Atunci după ce li se deslegară limbile, șopti un cumătru cătră popa: părinte, mult bine are vărul Nechită, nu-i modru fără a aflat o comoară. Dar el cu voia șopti cam tărișor, de auziră mai toți. Nechită încă auzi și le și răspunse numai decât, cu un păhar în mână:

Cinstite părinte și cinstiți oameni de omenie!

Se vorbește mult prin sat că eu am aflat comori. Vreau să vă lămuresc. Dar așa să știți, că pe cât de drept este că-i azi Si-Medrul, așa de drept este ceea ce voi spune.

Eu am fost zece ani de zile slugă la un Sas. Acolo am învățat ceea ce vedeți că am făcut aici. Dela el am învățat a face bani, dela el și a-i păstră. Iată, eu am făcut în anul cel dintâiu din grădină aproape 200 fl., și de aci încolo cel puțin atâta, dacă nu mai mult. De pe prune făcui în al 5-lea an vre-o 40 fl. și de aci încolo tot mai mult și mai mult. Din mere și pere făcui în al 8-lea an

dupăce i-am pus vre-o 20 fl., iar de aci încolo tot mai mult. Acu-s 15 ani de când m'am legat de lume, chiar azi se împlinesc 15 ani. Pomii mei sunt de 14 ani puși. Și uitați-vă oameni buni, în săptămâna trecută scoseiu dela postă 600 fl. bani uscați cum mi-au venit din țara nemțească pe poame. Trimit 300 mierțe de mere pătule, toată mierța cu 2 fl. Și-mi mai rămân și mie de mâncare și de dus la oraș, de cele ce nu le putui culege cu mâna. Și am de făcut vinars de prune cel puțin 50 de vedre. Apoi știți că la mine stau banii ca și la Sas, că doar de aceea îmi ziceți Sasul. Pipător nu sunt. Vinarsul nu-l beau în veci, câte o leacă de vin de-mi trebue cândva, beau din al meu, ci rar beau, că mai bucuros mânc poame, decât să beau vin. Acum pricepeți de unde avui bani de făcui ce se vede? Dumnezeu mi-a dat, că m'a învățat a-i face și a-i cruță. Faceți și voi ca mine, bucuros vă învăț și pe voi și pe copiii voștri fără nici o plată.

Auzind poporul vorbele lui, stau cu gura căscată și l-ar fi tot ascultat

și fiecare își puneà în gând să facă ca Nechită. Dar a făcut doară careva? Mergeți și vedeți mai are cineva ce are Nechită Sasul? Nici casă ca el, nici vite ca la el, nici moșie lucrată ca a lui, nici bani în ladă ca la el. Dar de făloși? Oh, cu fala îl întrece mai și cel din urmă flămând.

Știți acum povestea lui Nechită Sasul?

Băncile.

E Vineri dimineța, în Vinerea Floriilor. Afară plouă, dar plouă de Luni de cătră ziuă și acum e Vineri, și ploaia nu mai încetează; par'car fi perirea lunei.

Badea Grigore sta îngândurat în șură, răzimat de car. Cine l-ar fi văzut, ar fi gândit că el se uită la oblonul grajdului, în care o vacă și doi boi bătrâni și slabi rod niște ogrinji. Dar nu se uită acolo; nu se uită nicăiri, stă cu ochii pironiți și se gândiă la vremurile cele rele, ce l-au ajuns.

Hm! hm! se gândiă el, ce vremuri rele! Acu-i anul pe asta vreme podul grajdului eră plin de fân, podul șurei plin de otavă, afară mai aveăm doi pupi de turjeni, în podul casei eră o slănină mare ne'ncepută și cărnuri afumate, iar hambarele-mi erau pline de bucate. Și eram toți sănătoși și mila Domnului eră cu noi.

Azi? Doamne iartă-mă și nu mă scrie în osândă! Par'că și Dumnezeu și-a uitat de amarătul de mine. Vara

trecută fu rea, toamna ni-a adus puțin, iarna s'a pus dela Si-Medru, acu-i Vinerea Floriilor, poimâne's Blagoveșteniile, vremea aratului a sosit, dar poate-se? Afară tot plouă, pământu-i plin de apă, până să se sbiciască trebuie baremi două săptămâni, dar nu-i nutreț la boi, nu-s bucate'n casă, nu-i grăsime 'n pod și nu-i sănătate 'n oase. Ce amarul meu m'oi ști face? Baremi pe Pavel de nu l-ar fi dus în focuita ai de cătănie, el ar fi muncit, că-i tare și îndemânată la lucru, ar fi făcut el și pentru mine, dar așa? . . . Eu boleac, boreasa boleacă, Susănică — mică cum e — trebuie să grijească de noi și să ne facă câte o leacă de mâncare, dar ce biata ei să ne facă? Că din o leacă de fasole și din câteva mierțe de baraboi înainte nimic n'avem. Nici tu curechiu, nici tu lapte, nici brânză, nici porc afumat, ba nici bucate, numai ca de sămânță. Să ne fie bucatele pe două săptămâni, mai mult nu cred, că doară n'om mânca și sămânța? Tot mă gândesc, ce să mă știu face? Dar la vite ce se dau? Vai, vai!.. Încă până ține postul mâncăm nu mâncăm, și trece o zi după alta; dar va veni

dulcele, sunt aici sfintele Paști, cu ce amarul ne-om ști îndulci? Că bolecii, cum suntem, dar câte o lecușă de mâncărușă bună de dulce tot am mânca, dar de unde?

Așà se gândià badea Grigore, stând răzimat de car în șură.

Deodată-i veni un gând și se în-senină o leacă. Apoi își luă furca cea de fier în mână și, purtându-o drept băț, eși încetinel din șură și liocei prin cea tină, încet-încet până la popa.

— Bună ziua domnule, părinte!

— Să trăești, bade Grigore, treci și șezi!

— Șadă binele și sănătatea, domnule părinte, dar n'am venit să șed, am venit să mă jeluesc, ce amarul m'oiu ști face, că a ajuns năcazul deasupra mea și nu-l pot urni, ori cât îmi sfărm ăst cap?

— D'apoi cum, bade Grigore, tot bolești?

— Bolesc, domnule părinte, bolesc și eu și boreasa; Pavel, precum știi sfinția sa, e în cătane și noi acii ne prăpădim de boală și de năcazuri. Nutrețul vitelor s'a gătat, acum le hă-

misesc cu foamea; numai niște ogrinji răi, ce au rămas dela vitele vecinilor, le dau, dar și aceia-s pe gătate. Apoi nici noi căsenii nu avem mai nimic de rîndul gurii. Bucate am avut puține, cu focuita ast de boală am mai și vîndut din ele; porcul de Crăciun l-a dus jucuțul¹ pentru dare, că dac'am bolit n'am putut face bani la termin. Mai pe scurt: Suntem înglodați în năcaz, mai înglodați decît un car unde-i molul mai mare. Invață-mă ce amarul meu m'oi ști face? Că ți-a fi și pomană, domnule părinte.

— D'apoi cu d-ta-i rău, bade Grigore, fără Dumnezeu e bun și pe omul de omenie-l scoate din năcaz. Uite, bade Grigore, dumnitale — după a mea chibzuială — nu-ți stau deocamdată numai două căi, pe cari să ieși din năcaz: ori să vinzi ceva, ori să iei bani împrumut, că fără bani d-ta nu poți eși din năcaz.

— Așa m'am gândit și eu, domnule părinte; dar ce să vînd? Vaca-i slabă, puțin aș căpătà pe ea, nici atîta cu cât să-mi cumpăr fân la boi, că și

¹) jucuțul = executor.

vitele cele bune sunt ieftine, d'apoi ale mele, că-i numai pielea pe os, ca pe vitele ținute cu ogrinji de pomană? Aș vinde o moină, dar de o vând nu o mai am, și ce-o zice Pavel, când a veni din cătane și a vedeà, că din puțina moșie, ce avem, am vândut un loc“.

— Atunci, bade Grigore, nu-ți rămâne alta, decât să iei bani împrumut. Uite, s'a făcut o bancă de bani în oraș unde pun bani ceice au și se tem că i-or furà cineva de i-or țineà acasă și de unde scot bani cei năcăjiți dacă-s oameni de omenie. Celce pune banii la bancă, capătă după ei dobândă; iar celce ia bani dela bancă dă el o leacă de camătă, nu prea mare, cam 8—10 fl. pe an după 100 fl. Dumneata încă-i capătă, de bună seamă, și-o face eu scrisoare. De socoți, eu îți fac scrisorile cumcă ești om de omenie și ai stăricică neîngreunată, apoi, mâne am de mers și eu în oraș și te iau și pe d-ta în căruță cu mine și pe mâne seară ești cu bani.

— „Dumnezeu te țină, domnule părinte, și-ți dee Dumnezeu sănătate! M'oi duce să mă înțeleg cu boreasa

și oiu veni și ți-oiu spune, cum ne-am hotărît.

Badea Grigore eși dela preotul mai puțin îngândurat, decum intrase. — Voiu luà o sută împrumut, ziceà el, din ea mi-oi acoperi năcazurile, mi-oi cumpără nutreț la vite și bucate și de dulce 'n casă. Apoi voiu țineà boii bine și colo la Sânt-Petru i-oi vinde cu preț bun și din ei voiu rupe suta băncii și-oiu duce-o 'napoi, iar din ce mi-a rămâneà mi-oi cumpără o vacă, lângă care o am, să nu rămân cu jugul de tot jos. Apoi din două vaci de-oi aveà parte de noroc, iar pot eu crește doi boi, că par'că și pe aceștia eu i-am crescut“.

Așa se gândea el, mergând dela popa ață acasă pe mijlocul drumului și nici nu băgà de seamă, că pe lângă el trecu repede, ca o porumbiță 'n sbor, fata popii, Anica, cu o merindare mare albă plină de ceva și intră în casă la el înaintea lui, ba până să ajungă el acasă, ea și ieșise și-l întâlni în drum. Vezi că el erà bătrân și boleac și năcăjit, iar ea erà ca o porumbiță de tinerică și de ușurică. Când intră el în casă își află boreasa

stând între perini și mâncând la un corn de prescură, iar pe Susănica o află cu o jumătate de prescură în mână. Ele mâncau lacome, ca omul flămânzit, și erau preafericite, că pot băgă în gură o bucaturiță bună, că dela Crăciun nu mai mâncase pâne de grâu, numai pâne de cucuruz și mămăligă.

„Voi ce mai faceți?“ întrebă badea Grigore, intrând în casă și făcându-și palma punte deasupra ochilor, ca să poată zări mai bine.

„Facem bine, tată“ răspunse Susana, „că mâncăm prescuri; hai mâncă și dumneata, că ne-a adus domnișoara popii vre-o opt prescuri mândre și mari“.

„Dumnezeu să-i dea bine și sănătate, dragile mele, că și boleac și năcăjit cum sunt, nu mi-se mai făcea la mălaiul gol — Doamne iartă-mă, dară o lecuță de prescură sfințită nu zic, că n'oi îmbucă“. — Și-și rupse badea Grigore un ou de prescură, și îmbucă lacom odată din el, dar numai odată, că venindu-i în minte vitele lui cele hămisite cu foa-

mea, nu-i mai mergeà nici prescura cea sfințită pe grumazi la vale.

„Dar de ce nu mânânci, tătucă?“ întrebà Susànica.

„Ce te-a apucat iar, de nu mai îmbuci?“ întrebà lelea Todora, din pat, boreasa badii Grigore; „deci lasă-le în păcate gânduri“...

„Le-aș lăsà, dar nu mă lasă ele pe mine.... Nu merge, nu merge, dragile mele, pe grumazi la vale, nici să fie pască dela Paști; că foame mi-e și bună-i și sfântă prescura, s'o mânânci cu ochii; dar când mă gândesc la amăritele cele de vite, ce stau legate în grajd de iesle, numai cu ogrinji dinainte, mi se rupe inima. Joiana, din mică ce-i din firea ei, amu dupăce a rămas numai pielea pe os, parcă-i capră, nu vacă; Suran, mare cum e cât o cămilă și sur ca ursul, amu de când hămisește e hâd și plin de năcaz, de să nu te uiți la el; Păun din firea lui nu erà gras, că-i vită *costrușe*, iar amu-i ca gardul celce-i gard, i se vād, săracul, coastele, ca la caii cei jidovești. Mi se rupe inima când îi vād, și io, boleac, nu le pot câștigà hrană! Vai și de

vită, când cade în mâna unui om boleac și slăbănog!“

„Tată“, îi luă Susănica vorba din gură, — „ia uite cine intră pe poartă cu o legătură de vejii (tulei) în spate? Uite, după el altul, cu o legătură de fân; oare ce vreau? merg să văd“. Și Susana se și repede pe ușe afară, să vadă cine-s, că nu li se vedeà fața, fiind cu legăturile de nutreț în cap și fiindcă plouă ca din cofă, și ei pășiau bărbătește cătră șură.

Intr'o clipă fù înapoi și spuse: „tată, părintele ne-a trimis pentru vite o legătură mare de turjeni prin slugă și o legătură mare de fân prin crâșnicul“.

„Du-te, mândră, și le spune că mulțămesc domnului părinte!“ zise badea Grigore și-și lăsă cotele pe masă și rupse într'un plâns cu suspin ca un copil mic; și plângeà și lelea Todora, și văzându-i plângând, rupse a plânge și Susănica. Toți plângeau de bucurie, că s'a aflat un suflet așa de îndurător pentru ei.

Dupăce-și mai descărcă badea Grigore sufletul, se sculă oblu în picioare și zise: „Doamne mulțămes-

cu-ți și dă vieată și sănătate părintelui nostru, că-i popă și creștin ca nime în lume. De nu erà el — mă prăpădeam de năcaz. Apără-l Doamne de rele și de supărări, precum el mă apără pe mine și casa mea și vituțele mele!“

După un restimp începù lelea Todoră din pat: „Oare, măi bărbate, cum vine părintele de ne trimite așa de odată hrană și nouă și vituțelor noastre? Cine să-i fi spus năcazul ce a dat peste capul nostru“?

„Zici că cine? Iată eu! Nu te doare nu te vaeți! Când ești în rău și 'n năcaz, puțini sunt cari să-și aducă aminte de tine; până ești în bine toți îți sunt cumetri și cuscri și prieteni buni. M'am dus, muiere, îngândurat de-acasă, să aflu pe cineva să mă scoată din năcaz, că la noi nime nu mai abate, de când bolim și ne merge rău. Acum n'avem nici cuscri, nici cumetri, nici prietini, suntem ca Iov din căzanie. Dar unde să dau de oameni? Afară plouă de cură, suflet de om nu văzui p'afară, toți sunt p'acasă ori pe la cea sâcreată de crâșmă. Acolo, în putoarea aceea, nu m'am dus, că și afară mă

înăduşesc, d'apoi în putoarea Jidanului?

Aşa m'am gândit să merg ată la popa, să-i spun năcazul ce ne paşte şi să-l rog de un sfat bun, că de aceea ni l-a trimis Dumnezeu părinte. Şi m'am dus. Şi i-am spus din fir în păr năcazul nostru, i-am spus că bolim, că ni se găta bucatele, că nutreţul vitelor ni s'a ciuntat de mult şi vitele stau să ne moară de foame; i-am spus că nici porc de Crăciun nu am avut, că ni l-a dus jucuţăul pentru dare, şi l-am rugat de sfat. Şi ştii ce a zis domnul părinte?... Dumnialui a zis aşa, că ori să vindem o moină, ori să luăm dela banca din oraş nişte bani împrumut, să ne scăpăm de năcaz şi de lipsuri...

„Vai de mine, Grigore, să luăm noi bani împrumut şi neam de neamul nostru n'a luat! Ne-ar mânca ruşinea târgului. D'apoi camăta cea mare? Ce ar zice Pavel, când ne-ar află înglodaţi în datorii?“

— Dar dacă ne-ar află numai cu trei moine, că patru avem de toate, ce ar zice atunci?

— Rău îi, când nu-i bine, în

toată forma; că fără loc încă-i rău, dar cu datoria 'n grumazi încă-i greu.

— Aşa-i de fost, dar de ai noroc, de datorie mai poți și scăpa, dar locul, de-l vinzi odată, vândut e 'n veci, ori că-l răscumperi cu două prețuri, că oamenii se 'nmulțesc, dar pământul nu crește. Fără, eu m'am gândit așa: boii noștri sunt boi mari dar slabi cum sunt, nu putem nici lucrà omenește cu ei, nici nu au mai nici un preț, de-am da a-i vinde! vaca încă-i slabă. Apoi acum cu scumpetea asta mare de bucate și de fân nici vitele care-s mai bune nu au mai nici un preț. Dar eu m'oiu pune și oi u luà o sută bună împrumut pe o jumătate de an. Din bani voi u luà bucate și nutreț și de dulce, și de-o fi s'avem noroc, la cea toamna boii vor fi grași, i-oiu vinde și voi u plăti suta împrumutată, și voi u vinde și văcuța asta, și pe banii ei și pe cei rămași din boi voi u cumpără două vaci bune cu doi bouți sub ele, și — când va veni Pavel — va aflà moșioara 'ntreagă și două vaci bune cu bouți, din cari boi s'or face, de-om aveà noroc. Eu gândesc, că așa să facem, tu boreasă; și de ne-a ajutà

Dumnezeu să ne *iasă strigările*, atunci noi eşim deasupra năcazului; de unde nu — va fi ce ni-i scrisă și 'mpărțită!

— D'apoi, grăi boreasa, dacă crezi tu că așa-i bine, fă, că tu ești cap de bărbat; apoi doară nici părintele știu că nu te-ar îndemna să faci, de ar crede că nu-i bine, că el de acolo n'are nici folos, nici pagubă.

— Așa gândesc și eu, adause badea Grigore, și-și luă bâta și se duse iarăși la popa, să-i spună, că s'a socotit să facă Domnul părintele bine și să meargă cu el la bancă să-i scoată o sută florini pe o jumătate de an.

În ziua de Paști badea Grigore erà alt om, mai verde, mai vesel, mai oblu, parcă erà și mai înalt cu o palmă bună; nici focuitele de junghiuri nu-l mai năcăjau așa tare. La boreasă încă parcă-i erà mai bine. Drept că și ploaia încetase, ceriul se luminase, paserile ciripiau, pomii muguriau, iar iarba — după ploile cele multe — acum în căldura asta bună de primăvară, creșteà, de gândiai că o trage cineva cu mâna, colo un firicel, dincolo altul, de ceea parte o floriceică...

Badea Grigore scăpase deocam-

dată de grijile ce-l munceau zi și noapte și cari îi făceau zilele și mai rosomorite, de cum erau. El luase dela bancă împrumut o sută fl.; din oraș cumpără numai decât o untură mare, 2 mierțe de grâu curat, să aibă una pe Paști și una pe Rusale, 10 mierțe de cucuruz, să aibă până se vor coace holdele, iar dela părintele cumpără cu 40 fl. o claie bună de trifoiu, după care beau vitele bine apă și se îngrășe văzând cu ochii. Din banii rămași mai cumpără cele trebuincioase: încălțări, seminte și plăți darea, să nu-i mai calce jucuțul ogradă, și-i mai rămaseră bani de cumpărat o scroafă gata de fătat.

Acum erà badea Grigore alt om. Mergeà vesel la biserică, venià vesel acasă și dà nutreț bun vituțelor, și le țăsălă și le grijeà cum știà el mai bine. Și se întrămau vitele lui văzând cu ochii, și el erà vesel, și încet cu încetul — dacă nu-l mai turburau atâtea gânduri — se făcù deplin sănătos. Că gândurile grele încă bolnăvesc pe om, iar împuținându-i-se gândurile și boalele îl părăsesc.

Când erà pe la Ispas, badea Grigore gătase de arat, și boii lui gân-

diai că n'au tras nici o brazdă, atâta erau de frumoși și de voioși. De aci încolo boii merșeră în pășune, iar vaca o ținù la grajd cu lucernă verde amestecată cu nutreț uscat; se temeà s'o mâne la pășune, că erà tare grea, i se apropià timpul fătatului. Pe Rusale vaca erà cu vițel și casa cu lapte. Acum erà și mai multămit badea Grigore. Ba veselia lui mai crescù când văzù că lelea Todora prinde a se ridicà încet cu încetul, până se făcù sănătoasă cum e data, de puteà rân:âneà singură acasă să-și vadă de gălicioare și de vițeluș și să facă câte o lingură de mâncare, că Susànica mergeà în toate zilele la sapă cu badea Grigore.

Intr'o seară, când sosesc acasă dela sapă, lelea Todora le iasă voioasă în poartă și le spune că scrofița lor are șapte purcei, unul mai frumos decât altul. — „Mulțam Doamne!“ zice badea Grigore: „Doamne ține-ni-i“, zice fetița și se repede la coteț să-i vadă, dar lelea Todora o oprește: „Las, că o să-i vezi mâne“.

In dricul verii e bâlcu mare la oraș, ține dela Probeje până la Sântă-

Măria mare. Lume multă se adună, atunci, unii vând alții cumpără, ca la târguri. Badea Grigore încă se gătă de târg, țesălă boii, — care acum erau grași ca lutul, — țesălă vaca, care încă erà grasă și frumoasă și aveà un uger mare și un vițel grăsuț după ea, umplù carul de nutreț, înjugă boii, zise un: „Doamne ajută“, și „cea Păun, ho Suraiu!“ — nu se oprește până'n târg. Lelea Todora, vezi bine încă merse la târg, ea ședeà în carul plin de fân și se uită, din când în când, să vadă nu se smâncește vaca, care erà legată dindărătul carului, ori nu cumva rămâne vițelul, ori nu se ia după alte cară?

Dela oameni aflate badea Grigore, că vitele-s foc de scumpe, că așa-s ele când dă Dumnezeu de sunt bucate multe și fân de ajuns. Iar în vara aceea holdele sloboziră foarte bine și nutreț încă făcură oamenii destul, iar cucuruzele erau date în coacere și s'arătă roadă multă și bună.

Când ajunse în târg, văzù badea Grigore, că un neguțător tocmai plăteà o păreche de boi mai bătrâni, dar bine ținuți cu 360 florini și-i crescù

inima de bucurie când văzù că boii, ce i-a cumpărat neguțătorul acela, nu sunt cu nimica mai mari și mai grași decât ai lui; știù deci numai decât cum umblă târgul și cât poate cere pe boi. Nici n'apucă a desprinde bine boii dela jug și veni la el un Arman bogat, negustor de boi, cunoscut în tot ținutul nostru.

„Ce ceri pe boi, bade!

— Bani domnule, bani cer.

— Bani, bani, știu dar câți bani?

— D'apoi numai vre-o patru sute bune.

— Ba patru sute de draci
să-ți dau trei sute.

— I-om mai țineà noi domnule.

— Apoi cum îi dai?

— Am spus.

— Dar cu 320 dai-i?

— Ba nu.

— Dar cum îi da?

— Cu 390!

— Știi ce: 330 trebuie-ți?

— Nu mă lasă baba.

— Dar cum te lasă?

— Cu 390.

— Văd că nu ți-s de dat boii!

— Ba mi-s de dat, numai să vină omul cu banii.

— Zi o vorbă ca o sută: Cât li-i prețul din urmă?

— 380.

— Ba să-ți dau 350 florini și să latru ca cânele de dau mai mult.

— Ba nu-i lătră, feri Doamne! și tot îi mai pune de-ți trebuiesc boi grei.

— Spune vorba din urmă.

— Am spus-o.

— Ce lași de-acolo?

— Nu cred să mai las.

— Lași 20 de zloți?

— Ba.

— Zece lași?

— Noroc să dee Dumnezeu!

— Noroc“!

Aşa dădù badea Grigore boii cu 370 fl., iar astă primăvară, când stă îngândurat, că n'aveà ce le da de mâncare, i-ar fi dat și cu jumătate prețul, dar cine i-ar fi dat și atâta.

Acum puse badea Grigore o hârtie de o sută dea-'ndemână: „Asta vom duce-o la bancă, tu boreasă!

— Vezi bine, că trebuie dusă, te și du cu ea numai decât, și mulțamește cum știi tu mai frumos pentru așteptare. Dar pe vacă cât să cer de va întrebà cineva?

— Nu cere nimic. Spune că vaca nu-i de vânzare din 270 florini, vom cumpără noi ori boi, ori niște vaci mari, fie și sterpe, dar pe Joiana n'o dăm, că-i prea bună de lapte și are bouț frumos“.

Preste vr'un ceas de vreme veni badea Grigore dela bancă cu chitanță, că suta-i plătită, și cu doi juncani ca de 5 ani, trăgându-i de fune după el.

„Da plătit-ai banii la bancă?

— Plătit, Doamne mulțam! Și am luat juncanii ăștia, sunt vâjiți bine și-s osoși; apoi că-s slabi — s'or umpleà ei la noi, de-om aveà

noroc dela Dumnezeu, că nutreț avem destul și încă mai facem otăvuri“.

— Cu cât i-ai luat?

— Cu 240! E scumpă marha,¹⁾ dar mi-s dragi că-s păreche bună, numai cât au fost pe mână slabă.

— Dela cine i-ai luat?

— Dela un domn; i-a fost dat pe mâna unui tâlhar de biriş²⁾ și acela numai cât nu i-a belit. Dar facem noi boi din ei, sunt tineri și inimă prea cred că au bună, numai traiu bun le trebuie și odihnă, apoi vin boi mai scumpi decât cei ce i-am vândut“.

Toamna după culesul viilor sosi Pavel acasă. El, săracul, în trei ani cât a cătănit, tot cu frica în spate a fost, că tatăl său, cum e bătrân și betegos, va fi silit a vinde din moșie, ori că l-a află fără coadă de vită la casă. Dar mare i-a fost mirarea și bucuria, când îl află cu doi boi fru-

¹⁾ marha = dela ungurescul marha; când zice Românul: e scumpă marha, înțelege = sunt scumpe vitele. —

²⁾ servitor la carul cu boi.

moși și tineri, cu vacă cu vițel, cu scroafă cu purcei, cu bucate și cu nutreț deajuns, și neîngreunat în datorii.

„Cum ai putut învinge cu atâtea greutăți, tată?“ întrebă el pe părintele său; „cum de te aflu în mai bună prindere de cum te lăsaui, — după ce vremile sunt atât de grele și dumneata ești bătrân și bolnăvicios?“

— O, dragul tatii, numai unul Dumnezeu știe, care mi-a stat într'ajutor, și domnul părinte care mi-a dat sfatul și m'a miluit când eram mai năcăjit. Că uite, dragul tatii, astă primăvară prin postul Paștilor eră cât p'aci să-mi perd orice nădejde, atât eram de străbătut și de năcăjit; eu eram boleac, mă-ta zăceà pe pat, bucatele erau pe gătate, nutreț la vite n'aveam nici de leac, țineam boii cei bătrâni și văcuța asta numai cu ogrinji căpătați de pomană, dar se și cunoșteà, că numai de mas mai veneà sufletu în ei. Dar când eră năcazu și lipsa mai mare, îmi dă Dumnezeu gândul să merg la popa să mă tânguesc, să mă învețe ce amaru m'oiu ști face? Dumnealui m'a ajutat cu

vorba și cu fapta, dee-i Dumnezeu bine și sănătate, că ne-a trimis prescuri nouă și fân vituțelor noastre și mi-a mijlocit dela banca din oraș o sută bună. Cu suta aceea mă cârpii, că cumpărai hrană casei și vitelor și plății dările și cumpărai scrofița asta, care ne dăruî mai târziu cu 7 purce-lași. Apoi având cu ce țineă boii bine, am putut lucrà cu ei locul omeneste și pământul mi-a dat roadă multă și bună, iar dupăce au scăpat la pășune, într'atâta s'au îngrășat boii aceia, de i-am dat cu 370 fl., de unde am rupt numai decât suta și am dat-o la bancă, iar pe banii rămași am cumpărat boii aceștia, ce-i vezi. Și încă mi-au mai rămas bani, de am cumpărat plug de fier, că — zică cine ce-o vrea — umblă mai bine decât cele de lemn și poți lucrà pământul mai omeneste. Drept și mai drept, că boulenii ăștia când i-am cumpărat, nu erau ca acum, că erau slabi și tot erau rane pe la grumazi, de juguiți ce erau; dar i-a întrămat Dumnezeu, dupăce au ajuns la noi, la hrană multă și la lucru puțin. Acum știi, dragul tatii, cine mi-a stat într'ajutor, până-ai cătănit tu?

— Dumnezeu să dea bine și sănătate domnului părinte și celor ce au făcut băncile, de se ajutoră și se cârlesc cei năcăjiți“, — zise lelea Todoră. Iar Pavel adăuse:

„Am văzut și am auzit și pe unde am cătănit, că băncile sunt foarte bune pentru omul harnic și cumpătat, dar sunt și foc de rele pentru cei nesocotiți.

— Așa-i, zise bătrânul; băncile după a mea chibzuială sunt ca apa: că apa stânge focul, apa domolește setea omului și a dobitoacelor și răcorește câmpurile, apa ne spală de uriciune, dar de n'om băgă de seamă, apa ne și îneacă. Așa-s și băncile: mulți se fericesc cu ajutorul lor, mulți se cârlesc cât de cât, mulți se mântuesc de năcazuri, mulți se fac chiar avuți cu ajutorul lor, dar mulți — ba cei mai mulți sunt cari se prăpădesc, de rămân pe uliță, că iau bani împrumut orbește, și nu se mai gândesc, că aceia trebuie și plătiți; iar băncile de pagubă nu pot rămâne, nici nu se cade să rămână, c'atunci ar fi... cum zice ăla: „Fă bine, așteaptă-rău“!

— Apoi, tată, bine că pe d-ta te-a scăpat banca de năcaz, de-ar da D-zeu ca toți câți sunt nevoiți a lua bani împrumut de pe la bănci, să aibă folos de bani, cum ai avut d-ta, și să-i poată plăti la termin, să nu fie de val cu ele.

— Să dee Dumnezeu... dragul tatii, să fie dupăcum spui“.

Povestea mărului.

Zice, că erau odată doi oameni de curând căsătoriți, un bărbat și o femeie. Erau tineri și frumoși amândoi și ședeau numai singuri într'o căsuță la marginea satului. Eră iarna prin Februarie, când plesneau și copacii de frig. Ei ședeau într'o seară amândoi la foc și povestiau, ca tinerii de curând luați, că numai în cășlegile acelea se luară.

„Tu Floare, zice Mitru, — că așa le eră numele, — tu Floare, după cum n'am avut nici unul parte de părinți cu stare, ci din slujit ne-am făcut ce biată avem, hăinicile și bucăcioare, noi tot nu suntem tare săraci. Un rău e mai mare, că ni-se gată lemnele și numai în spate ori cu săniuța de-a mână cu greu e de adus; chiar mie unuia-mi vine tare peste mână, că am fost dedat a cără lemne tot cu carul ori cu sania, că n'am slujit la calici. De te învoiești și tu, eu zic să tăiem mărul cel mare din grădină că numai umbră face, de nici cucuruz nu

s'a face în *aretul*¹⁾ lui, cât își aruncă umbra. Din el avem lemne pe-o săptămână, iar pân' atunci intrăm în Mărțișor și doară va mai muiă Dumnezeu focuitul ăst de frig; ce zici și tu?

— Ce să zic? răspunse Floarea, tu trebuie să știi mai bine, că doară ești bărbat. De gândești, că așa va fi mai bine, taie-l, că n' aretul lui drept și mai drept că bucatele nu s'or putea face de umbră. Dar și fără pomi e rău, că vezi tu, că n'avem numai mărul acela, nici un prun, nici un cireș, nimic în lume. Vai, și — dupăcum îmi spunea mătușa, mulți pomi au fost în grădina asta, când au murit ai mei de coleră. Dar de atunci e mult, în casă tot Jidani au șezut, apoi Jidanii nu pun pomi, ci-i taie și pe cari îi află. Ei au ars și grajdurile și gardurile și pomii, numai mărul acesta l-au cruțat, — semn că-i neam bun de pomi.

— D'apoi tu nu i-ai gustat poamele niciodată?

— Nu, Mitre, nu i le-am gustat, că eu am rămas mică la țâță de mama.

¹⁾ în aretul = în preajma, în apropierea.

Până am fost de vre-o zece ani, m'a crescut mătuşa Frăsina din Valea dosului, atunci a murit și ea și am tot slujit în sate străine până acum la Crăciun, iar după Bobotează ne-am luat și ne-am tras aci, că casa erà părăsită din toamna albă, precum știi. N'am dar de unde ști, ce poame face, că nici n'am întreat pe nimenea. Deci, tu fă cum crezi că-i mai bine, ori îl taie, ori îl lasă. Dar par că mi-ar fi jele după el, că numai singur a rămas din câți spun că a fost. Altcum, de-l tai, avem din el lemne pe vre-o săptămână, că-i mare; de nu-l tai, i-om vedeà poamele la cea vară. Lemne-i mai aduce și cu săniuța de o mână, îi mai și plăti la cele gazde să ne aducă, ori că ni-or dà sania și vitele să ne aducem lemne, și la cea vară noi le-om face zile de lucru.

Așa povestiau oamenii noștri, cari erau îngroziți de greul iernei, că nu aveau lemne, nici vite cu ce să-și aducă, și nici bani nu prea aveau, că amândoi fuseseră băieți săraci. Ce-i drept, îi drept, ea aveà căsuța aceea, cu grădina pe care stà, dar el nu aveà nici atâta, că nici nu știà de unde se

trage. Unii ziceau că-i Rus, a rămas p'aci de când a fost pe la ei foamete, l-au adus părinții în brațe și l-au lăsat la o babă. Baba l-a crescut până a fost de 5—6 ani, atunci a murit, iar el, Mitru a rămas pe ulițele oamenilor. Neamurile babei împărțiră ce biată rămase de ea, dar lui Mitru nu-i făcură parte, destul că „l-a scos din penele cele rele“, ziceau ele. Așa a crescut ca copilul nimărui până a fost ca de 8—9 ani. Atunci îl luă un om la miei, apoi la oi, în urmă slujì când la unul, când la altul, până s'a făcut cât oamenii. La asentare nu-l strigară nicăiri. Harnic de lucru erà, dar și ușorel erà, că sâmbria o scoteà duminicile cu țirăita,¹⁾ azi 1 fl. mâne altul; banii îi bea cu feciorii, iar când venià Crăciunul, se trezià cu hăinicelele. Dacă și cel din urmă stăpân i-ar fi dat simbria cu țărăita, cum cereà el, atâta ar fi avut și când s'a însurat, de a luat pe Floarea, hainele de pe el și un rând nouă nouțe, mai mult nimica. Dar acela nu i-a dat până la Crăciun mai nici un ban și așa avù

¹⁾ cu țirăita = tot câte puținel.

cu ce-și face nunta și să cumpere un purcel gras de tăiat:

Ea aveà căsuța aceea și banii cruțați din slujit vre-o 80 fl. cari erau la popa spre păstrare, și la care nu voià a se întinde până i-a cădeà o fărâmə de loc să cumpere, că loc la câmp nu aveà.

Acum el ar fi zis bucuros cătră ea să scoată 2—3 fl. dela popa, să cumpere lemne, dar îi erà „oarecumva pe la nas“¹⁾, deci își puse carul în pietrii să taie mărul cel mare din grădină. Dimineța dupăce mâncà mămaligută cu costițe de porc, își aprinse pipa, își trase mănșile cele de pănură pe mâni, luà toporul de sub laviță și merse ață la măr. Mărul erà chiar în mijlocul grădinii. Omătul erà mai de un stat de om, iar crengile mărului, încărcate de omăt, erau chiar până jos la pătura cea albă, ba vârfurile crengilor erau de tot în zăpadă. Străbătù Mitru până lângă măr, prin cel omăt mare, cum străbătù, dar printre

¹⁾ îi erà «oarecumva pe la nas», în loc de: îi erà rușine; i-ar puteà fi oare cumva la nas; mă mir că nu ți-i cumva...

crengi, să se apropie de trupină, ba să mai poată. Cercă pe ici, cercă pe dincolo, — nu poate și pace, că crengile de jur împrejur erau până la fața omătului, ba chiar îngropat în omăt, și omătul înghețat în jurul lor. — Atunci îi plesni lui Mitru prin minte: de ce am eu topor în mână, să nu-mi pot face cu el loc până lângă trupină? Și ridică toporul, dar — minune! Atunci auzi un glas lămurit, care par'că venia din vârful mărului:

„Stai, să nu cutezi să tai, că-ți tai norocul“. Și se înfioră Mitru și-i căzù pipa din gură de spaimă, și toporul din mână încă-i căzù și-și ridică în neștire căciula de pe cap și-și făcù cruce zicând în gândul său: „Doamne, miluește-ne“! Dar cuvânt din gura lui nu putù scoate de frică și de spaimă.

Incet cu încetul se desmeteci, își luă toporul și pipa și se duse îndărăt acasă. Când erà pe pragul tinzii se mai uită odată la măr, iar la ureche îi sunau tot vorbele: „De-l tai îți tai norocul“. Când ajunse în casă erà galbin ca ceara. Floarea se uită la el mirată, și îl întrebă: „Dar

ce ești așa galbin, doar ți s'a întâmplat ceva" ?

Iar el îi spuse întâmplarea din fir în păr și-i spuse și aceea că: „n'a tăia mărul pentru cât bine-i în lume, chiar mere pădurețe de-ar face, că numai azi câtă frică și spaimă l-a mâncat, apoi adause: De bună seamă e cel necurat sub rădăcinile lui, și acela n'a lăsat nici pe Jidani să-l taie, dupăce toți pomii ceialalți i-au tăiat“.

Preste câteva zile știà satul tot de pățania lui Mitru și merse vestea până la moș popa, a cărui grădină mare mergeà și da cu fundul de grădina lui Mitru. Cum auzi popa, de una ca asta, îndată chiemă pe Mitru cu soția lui la el și le zise: „Fiule Mitre! Am auzit și eu svonul ce-i prin sat, unii cred că mărul-i nesdravân, el ți-a zis că de-l tai, îți tai norocul; alții cred că cel necurat ți-a strigat vorbele acelea și că el e sub rădăcina mărului; alții spun alte bazonii, dar uite fătul meu adevărul:

Când mergeai tu cu toporul pe umăr la măr, eu eram la clăia cea de fân din fundul grădinei; mă gân-

deam, că oare să încep claiă aceea, ori pe una dela şură. Eu ți-am ghicit gândul, că adecă tu vrei să tai mă-rul, și ți-am strigat: „De-l tai — îți tai norocul!“ Și ție bagseamă ți s'a năzărit că din măr ai auzit glasul. Ai făcut bine, că nu l-ai tăiat, și uite de ce: Măr, să facă mere scumpe ca acela nu-i în tot satul. Voi nu știți, dar știu eu. Jidanii, ce șezuseră acolo în casa voastră, le culegeau cu mâna măr de măr, și le vindeau pe bani scumpi. Apoi cât e de mare face în alt an și 40 și 50 de mierțe. Și face mai în tot anul. Și mierța de mere de acelea se vinde atunci toamna câte cu 2 florini, că-s frumoase și bune și se țin până la Rusale. Eu am câteva mere de acelea, mi-a dat Jidanul o mierță întreagă astă toamnă, iată vă dau câte 2 la fiecare din voi, să știți ce comoară-i în grădina voastră.

Așa le spuse moș popa. Iar ei se bucurară foarte, sărutară mâna domnului părinte, și-și luară rămas bun dela el făgăduindu-i, că vor grijă de pomul acela.

Aşa şi făcură, îl îngrijiră, ca nu cumva să i se întâmple ceva, iar primăvara îngrădiră grădina omeneşte, ca să nu poată străbate la mărul lor cel scump capre ori alte dobitoace. Dar şi avură fericirea de a se bucura de roadele lui. Că primăvara înflorì ca un struţ, care-i mai frumos, apoi făcù mere multe-multe şi creşteau ca din poveste. Şi grijă Mitru de ele, dormià noptile tot sub măr, ca Arghir din poveste sub mărul cel cu mere de aur, ca nu cumva să vină nişte praşcăi ¹⁾ întrecuţi să le doboare. Şi veni toamna şi merele erau frumoase, de te-ai fi tot uitat la ele, ci... nu erau bune de nimic; cine-şi înleştà dinţii în unul, îl aruncà cât colo şi'n ziua aceea nici pâne nu-i trebuia, atâta îi strepeziau dinţii. Mitru prindeà a trage la îndoială vorba lui moş popa, dar Floarea-i spuneà să aibă răbdare până s'or coace. Şi Floarea avù dreptate. Că odată, cam

¹⁾ Praşcăi = juni, holtei; cu deosebire la cei ulicariţi şi grădurariţi, cari noptile umblă prin grădinile oamenilor, furând poame şi făcând alte năzdrăvenii, se zice la Someş — praşcăi, sing. praşcău.

pela Sân-Mihaiu, când prind oamenii a culege cucuruzele, chiemă moș popa pe Mitru la el și-i zise: „Mă Mitre, a sosit vremea să mai și capeți ceva pentru osteneala ta de o vară, ce ai pus-o grijind mărul. Acî a venit un domn din țări depărtate, el adună mere și le duce în țara lor, pachetate în lăzi ca ouăle. Cum treceă prin satul nostru cu căruța să meargă la Ardeal în Săsime după mere, a văzut și mărul tău cel încărcat și mi-a lăsat vorbă că de vrei să le vinzi să nu te grăbești cu culesul lor că, el peste 8 zile e înapoi și s'a abate nesmintit pela tine; ce zici, vinde-i merele ori ba?

— D'apoi cum să nu le vînd domnule părinte, numai nu știu de-i vor plăceă ori ba, că sunt tari ca piatra și amare leșioase. Vezi d-ta cât se vād de frumoase și de lăcomoase, dar — de mi crede — eu nici unul n'am putut mânca, par'că nu sunt de un neam cu cele ce ni le-ai dat d-ta astă iarnă.

— Așa-i Mitre, acum sunt tari ca piatra, dar chiar de aceea sunt mai scumpe, că se pot țineă până la pri-

măvară când nu mai este nici o poamă. O să-i placă Neamțului, le cunoaște el, că-i negustor de poame, și ți le-a plăti bine“.

Peste vre-o opt zile, când s'apropiă de amiazi, se oprî înaintea casei lui Mitru o trăsură și'n ea Moș popa cu doi domni străini. Mitru cu Floarea erau acasă, le deschise poarta și intrară cu trăsura înlăuntru.

— Ți-am adus cumpărători la mere, Mitre, zise popa.

— D'apoi bine ai făcut, părinte, D-zeu te țină — răspunse Floarea cu Mitru deodată. Placă-vă 'n casă ori în grădină.

— Vom merge în grădină Floare, să vedem mai de aproape merele, zise Moș popa.

Și intrară în grădină și căutară Nemții merele, iar unul din ei zise „gut“, și Mitru înțelese că „gut“ nu poate fi rău, și deteră la târg și vîndu merele de pe măr cu mierța, câte mierțe vor fi de mere culese cu mîna, de atâtea ori să capete câte 2 fl., iar celece vor cădeà jos să rămîna lui Mitru, dar și el și nevasta lui să dea ajutor la cules.

Și se apucară bărbătește la cules. Nemții mai aduseră patru culegători și se puseră jur împrejurul mărului și culeseră bărbătește. Fiecare avea o traistă de grumazi cu baiera îndărăt încât traista stă dinainte și cu mâna luă merele de pe măr, tot măr de măr, și le puneă în traistă, iar traista, care cum eră plină, o deșertă în saci mari cât de patru mierțe. Când sacul eră plin, îl legau și-l puneau cu băgare de seamă pe carul popii, care venise să ducă merele Nemților până în satul vecin, unde aveau magazin, și de unde le pachetau în lăzi și le trimeteau cu trenul în țara lor. Și dupăce nu mai ajungeau de jos, să culeagă merele, se urcară pe scaune, apoi pe scări și în urmă se urcară în măr sus. Și umplură 25 de saci tot de mere culese cu mâna, și ca 3 saci culese Mitru cu Floarea de celece căzură pe jos și și-le puseră bine, să le aibă când vor fi bune.

Și le-au dat Nemții pe mere de 25 de ori tot câte 8 florini, adecă 200 florini și le-au spus așa: „grijiți mărul acesta, că-i un pom scump, și

vedeți de mai creșteți mulți meri de neamul acestuia, că numai rar căpătem așa bun fel de mere“.

Mitru cu Floarea se uitară uimiți la grămada de bani ce le venise din senin, ca de pomană. Iar preotul le zise: „Vezi, Mitre, că-ți tăiai norocul, de tăiai mărul acesta, că el este o comoară, care de-i lua-o odată — mai nici un folos nu ai; dar de-i lăsa-o și-i griji-o bine, și-a da camătă bună mai în tot anul, câte zile vei aveà, ba, de-i fi cuminte, și copii de copiii tăi pot trage camătă din comoara aceasta, numai să o știe griji“.

Mulțămiră deci lui Moș popa de învățătură, și povățuiți de el, cumpărară pământ pe banii câștigați atât de ușor, își măriră grădina, o umplură de pomi tot din cei mai aleși și trăiră zile multe și bune.

La multă lume a spus Mitru povestea lui cu mărul; multă lume luă pildă din povestea lui și în scurtă vreme satul întreg se umplu de meri, și lumea prinse a nu mai zice satului aceuia altcum, decât „Mărul“, și așa-i

zice până în ziua de azi; de alt nume
nimenea nu știe.

Cine nu crede, meargă numai în
Bănat și întrebe unde-i satul acela, la
care-i zic „*Mărul*“, și toți l-or îndreptă.

CUPRINSUL.

	<u>Pag.</u>
Nichită Sasul	3
Băncile	25
Povestea mărului	49

Biblioteca Poporală a Asociațiunii

cuprinde în anul 1913 următoarele broșuri:

În Ianuarie Nr. 23 *Vieța unei mame credincioase* (cu 2 chipuri) de Dr. I. Lupaș.

În Februarie Nr. 24 *Leonard și Gertruda* cartea I. (cu 1 chip), de Pestalozzi, tălmăcită de V. Gr. Borgovan.

În Martie Nr. 25 *Isprăvile lui Păcală*, partea a II-a de P. Dulfu.

În Aprilie Nr. 26 *Cum să trăim?* Povește doctorești, partea a II-a de Dr. A. Dobrescu, medic.

În Mai Nr. 27 *Leonard și Gertruda*, cartea a II-a de Pestalozzi, tălmăcită de V. Gr. Borgovan.

În Iunie Nr. 28 *Cântece din bătrâni*, cartea a II-a de V. Alexandri.

În Septembrie Nr. 29 *Povestiri din viața țăranilor*, cartea a II-a, de Ioan Pop Reteganul.

În Octombrie Nr. 30 *Ingrășarea sau gunoarea pământului*, de A. Cosciuc.

În Noembrie Nr. 31 *Arghir și Elena*, de I. Barac.

În Decembrie Nr. 32 *Carte de rugăciuni*, și Nr. 33 *Calendarul Asociațiunii pe 1914*, întocmit de Oct. C. Tăslăuanu.
